GRUPURI PREPOZIȚIONALE SPECIFICE ÎN CONTEXT ROMANIC. CU REFERIRE LA OBIECTUL PREPOZIȚIONAL AL VERBELOR PSIHOLOGICE CARE EXPRIMĂ 'MIRAREA' ÎN LIMBILE ROMÂNĂ, FRANCEZĂ ŞI SPANIOLĂ

DANA-LUMINIȚA TELEOACĂ

Institutul de Lingvistică al Academiei Române
„Iorgu Iordan–Alexandru Rosetti"
danielateleoaca@gmail.com

Cuvinte-cheie: *verbe psihologice*, *tipar reflexiv*, *obiect prepoziţional*, *disponibilităţi combinatorii*, *recţiune.*

Mots-clés: *verbes psychologiques*, *structure réfléchie*, *objet prépositionnel*, *disponibilités combinatoires*, *rection*.

1. PRECIZĂRI PRELIMINARE

În studiul pe care îl propunem vom avea în vedere tiparul reflexiv aferent fiecăruia dintre verbele psihologice care exprimă 'mirarea' în limbile romanice considerate, şi anume: rom. *a se mira*, fr. *s'étonner* şi sp. *extrañarse*. Structura reflexivă este admisă ca atare din perspectiva normelor limbii literare actuale pentru fiecare dintre verbele psihologice menţionate, cu precizarea că sp. *extrañarse* este folosit în limba actuală, cu sensul specific sferei 'mirării', mai ales ca verb reflexiv[1]. Cât priveşte celelalte lexeme verbale sinonime incluse doar tangenţial în discuţia noastră, menţionăm că 'a surprinde' este reflexiv exclusiv în spaniolă, cf. *sorprenderse*, formă admisă la nivelul limbii literare, ca şi sp. *asombrarse* (v., de pildă, DRAE), în timp ce rom. *a se uimi* este marcat stilistic, circulând preponderent în registrul colocvial al românei[2].

În perspectiva *teoriei rolurilor semantice*, obiectul prepoziţional al unui enunţ reflexiv (structurat în jurul unui verb psihologic de mirare, în speţă *a se mira*) poate fi considerat *stimulus/sursă*, acesta corespunzând de fapt rolului actualizat de subiect în structura activă a unuia şi aceluiaşi enunţ (cf. ***Atitudinea** ta ne-a mirat/uimit/surprins* ↔ *Ne-am mirat **de atitudinea** ta*). Similar subiectului stimulus din structura activă, obiectul prepoziţional stimulus, actualizat în tiparul

[1] În sec. al XIX-lea, puriştii limitau utilizarea acestui verb la forma activ-tranzitivă, structura reflexivă, explicabilă foarte probabil prin influenţa fr. *s'étonner*, fiind circumscrisă registrului popular (v. DCELC 1954 [II]).

[2] Pentru o discuţie aprofundată privind desemnarea conceptului 'a (se) mira' în limbile română, franceză şi spaniolă, v. Teleoacă 2017; Id., *Verbele de mirare*.

SCL, LXX, 2019, nr. 2, Bucureşti, p. 231–240

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

reflexiv al aceluiaşi verb, va prezenta în mod constant trăsăturile [–personal, –animat]. În acest context, chiar şi în situațiile în care stimulusul poartă marca [+personal] (cf. [rom.] *Ne-am mirat* ***de tine/de Maria***, [sp.] *Nos extrañamos/asombramos/ sorprendemos* ***de tí/de María*** sau [fr.] *Nous nous étonnâmes* ***devant toi/devant Marie***), se va impune decodarea din perspectiva unui stimulus... de adâncime (*sursa*) definibil [–animat] şi care poate trimite, în funcție de context, la gesturile, atitudinea, cuvintele etc. cuiva, ce au putut genera o anumită trăire, în cazul de față starea de mirare. În consecință, experiența mirării va fi provocată nu de persoana în sine (cf. *de tine/de tí/devant toi*), ci de anumite gesturi/cuvinte, de o anumită atitudine sau/şi conduită ale acesteia (specifice uneori unei anumite categorii umane, deci prototipice)[3].

Înainte de a trece la prezentarea exemplelor excerptate *online*, din pagini de limba română, franceză şi spaniolă, se impun câteva precizări teoretice, care vizează în ultimă instanță posibile repere de disociere a obiectului prepozițional (ca argument al verbului) de o serie de adjuncți ai verbului, aceasta mai ales în condițiile în care, printre contextele selectate, figurează şi unele în care sunt ocurente prepoziții recunoscute a marca poziții sintactice circumstanțiale (v., de pildă, sp. *por* sau *con*, fr. *devant,* rom. *înaintea, în fața* ş.a.). În forma sa prototipică, obiectul prepozițional este un component *actanțial* al grupului verbal, cu o semantică bogată (GALR 2008 II: 438). Altfel spus, în marea majoritate a situațiilor, complementul prepozițional este – spre deosebire de circumstanțial – un constituent *obligatoriu* al grupului din care face parte. Se poate vorbi pentru astfel de situații despre o *recțiune rigidă*, ce implică o *interdependență şi o solidaritate maxime între verb şi prepoziție*, un grad maxim de intimitate[4]. Situația descrisă prezintă însă relevanță doar pentru una dintre formele de manifestare a recțiunii, având în vedere că o serie de verbe se pot asocia cu mai mult de o prepoziție (în condițiile păstrării sensului lexemului verbal), mai mult, respectiva structură prepozițională putând fi chiar omisă, fără ca aceasta să se răsfrângă negativ asupra gramaticalității enunțului (aşa cum se ştie, enunțurile astfel rezultate sunt cunoscute drept *construcții absolute* sau tipare *nonsaturate*). Se înțelege că obiecte prepoziționale vor putea fi considerate atât grupurile prepoziționale ale unor verbe cu recțiune rigidă, cât şi cele ale unor lexeme verbale care stabilesc cu prepoziția nu o relație de interdependență şi de solidaritate absolută, ci doar una de dependență şi de subordonare. În situațiile caracterizate printr-o recțiune mai puțin rigidă, se va putea recurge la un test suplimentar, în vederea diferențierii complementului prepozițional de cel circumstanțial, anume posibilitatea substituirii

[3] De altfel, în bibliografia de specialitate se disociază între cele două tipuri de cauze, în acest sens, de pildă, Danlos (2006) vorbind despre utilizarea metonimică a agentului cauzei în locul cauzei propriu-zise; acestea ar fi situațiile ilustrative pentru aşa-numita *cauzalitate indirectă*, definită prin opoziție cu *cauzalitatea directă* (v. şi Fodor 1970).

[4] Pentru astfel de cazuri s-a discutat eventualul statut de „cuvânt vid" al prepoziției, mai exact în ce măsură aceasta reprezintă sau nu o simplă expansiune a lexemului verbal (v., în acest sens, Brunot şi Bruneau 1956; Trujillo 1971; Vanhoe 2001–2002; Melis 2003; Candalija Reina 2006 ş.a.).

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

poziției sintactice respective printr-un adverb; este un test la care, evident, răspund numai circumstanțialele, nu şi obiectele prepoziționale (v. GALR 2008 II: 439). În virtutea acestor considerente, de pildă, secvența *în fața talentului*, din enunțul *Ne-am mirat **în fața talentului** său*, va putea fi calificată din punct vedere sintactic drept obiect prepozițional, datorită imposibilității substituirii acestei structuri printr-un adverb de loc (cf. **Ne-am mirat **acolo**/Ne-am mirat **de talentul** său*), aceasta în pofida posibilității neexprimării sale explicite[5], într-un anume context (cf. construcția „nesaturată" *Ne-am mirat*).

2. STRUCTURI ARGUMENTALE SPECIFICE

2.1. Această poziție sintactică este foarte bine reprezentată în cazul sp. *extrañarse*, aspect ce nu surprinde, având în vedere *frecvența superioară* a verbului în discuție, cu sensul circumscris ariei 'mirării', *în tipar reflexiv*. La nivelul „structurii-c", obiectul prepozițional se actualizează îndeosebi ca substantiv (propriu-zis, dar şi de proveniență verbală) şi, mai rar, ca pronume (cel mai adesea, este vorba despre pronume nehotărâte, negative, demonstrative şi relative). Majoritatea covârşitoare a substantivelor stimulus sunt marcate [–animat]. Este vorba în mod fundamental despre substantive propriu-zise, mai ales nume abstracte (cf. *noticia*, *cantidad*, *ausencia*, *situación*, *dificultade*, *ascenso* ş.a.), dar şi unele substantive din sfera *dicendi* (cf. *palabras*, *declaraciones* ş.a.). Numărul substantivelor de proveniență verbală (în speță, participială şi, mai ales, infinitivală) este (mult) mai redus. Menționăm, în acest sens, substantive participiale precum *hecho* 'fapt' sau *retirada* 'retragere (a unei sume de bani)' sau o serie de infinitive, precum *ver*, *saber*, *oír*, *leer...*, utilizate cu valoare nominală în condițiile asocierii cu prepoziția *al*. Într-o serie de contexte, obiectul prepozițional reprezintă, la nivel morfologic, un infinitiv propriu-zis, acesta fiind precedat frecvent de prep. *de* sau/şi (mult mai rar) *por*. Dintre pronumele care prezintă o anume recurență în această poziție sintactică, se disting: *algo*, *aquello*, *nada* şi (*lo*) *que*.

Aşa cum rezultă din contextele excerptate *online* şi, parțial, şi din observațiile formulate *supra*, *extrañarse* regizează grupuri prepoziționale în structura cărora

[5] Trebuie spus însă că unei eventuale neexprimări explicite, în *structura-c*, a complementului prepozițional al vb. *a se mira* îi corespunde *actualizarea **obligatorie** a acestuia în plan logic* (şi la nivelul *structurii-f*), *stimulusul* (*obiect prepozițional*) *fiind de fapt implicat prin însuşi conținutul matricial al verbului în discuție*. Am utilizat aici terminologia vehiculată în studiile de *gramatică lexicală funcțională*, unde „structura-c" (= *constituent structure*) este acea structură specifică fiecărei limbi, în timp ce „structura-f" (= *functional structure*) este structura parțial universală, cel puțin în ceea ce priveşte funcțiile gramaticale. Aceste structuri exprimă simultan două tipuri de informații distincte, cu referire la una şi aceeaşi propoziție (v. Vanhoe 2001–2002 sau Bresnan 2001), prin urmare apărând o valorizare distinctă de cea cunoscută din studiile de gramatică transformațională, chomskyană, unde, aşa cum se ştie, se vorbeşte despre o *structură de suprafață*, respectiv despre una *de adâncime*, structuri... nesimultane.

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

identificăm prepoziții ca: *de*, *a* [/*al*], *con*, *por*, *para* sau *ante*. Structurile cu ***de*** sunt deosebit de bine reprezentate, cel mai adesea această prepoziție asociindu-se cu un substantiv nonanimat (ex.: *Los americanos se extrañaron **de la** alta **cantidad** de esteroides que tiene en su cuerpo* – https://twitter.com/jose.../65046774702607564...) şi (mult) mai rar cu un pronume; în schimb, ***de*** se construieşte relativ frecvent cu infinitive: *Nos reimos del honor y luego nos extrañamos **de encontrar** traidores entre nosotros* (www.asshai.com/foro/viewtopic.php?p=741616&sid...). În structuri cu prep. ***a***, infinitivul apare în mod constant cu valoare substantivală, în condițiile aglutinării acestei prepoziții cu articolul definit *el*: *No se había extrañado **al no ver**la a la hora del desayuno* (https://books.google.ro/books?isbn...). Tiparele astfel rezultate ar putea fi calificate drept *specifice spaniolei*: deşi o structură similară apare şi în franceză (ex: *Je m'étonne **à** me **trouver** jolie* – elykilleuse.fr/miroir-et-image-de-soi/, cf. şi *infra*, **2.3.**), totuşi, aici este exclusă aglutinarea prepoziției *à* cu articolul definit *le*, în acelaşi timp tiparul în discuție apărând mai degrabă sporadic şi accidental în franceza actuală. Comparativ cu structurile similare consemnate pentru prep. *de*, am putea spune că tiparele prepoziționale cu ***al*** sunt nu doar mai frecvent atestate, ci se caracterizează şi printr-o diversitate superioară a infinitivelor selectate (cf. *ver*, *oír*, *saber*, *leer*, *encontrar* ş.a.). Totuşi, per total, posibilitățile combinatorii ale prep. *a/al* sunt mai reduse în comparație cu cele ale prep. *de*, aceasta din urmă putându-se construi, aşa cum am constatat, inclusiv cu substantive propriu-zise, precum şi cu unele pronume. În asociere cu un infinitiv, în limitele unui grup prepozițional, apare şi ***por***, deşi mult mai puțin frecvent comparativ cu prep. *de* şi *a*/*al* (ex.: *Los vecinos se extrañaron **por no ver** a su hija* – caraotadigital.net › Home › Carrusel). Foarte adesea însă, *por* precedă un substantiv şi, mult mai rar, un pronume (relativ), ambele marcate prin excelență [–animat]: *Muchos se han extrañado **por** estas **declaraciones*** (cholusatsur.com/.../aline-flores-defiende-al-pue...).

Şi prep. ***con*** este selectată adesea în interiorul unui grup prepozițional regizat de vb. *extrañarse*, substantivul cu care această prepoziție se asociază purtând în mod constant marca [–animat]: *Muchas personas se habrán extrañado **con la** reciente **noticia*** (www.unav.edu/.../La%20estrategia%20ABC%2...). Contextele similare în care este ocurentă prep. ***ante*** sunt deosebit de bine reprezentate, în majoritatea covârşitoare a exemplelor de acest gen substantivul (adesea, abstract) fiind de asemenea nonanimat: *Los banqueros del cura de Borja también se extrañaron **ante las retiradas** de dinero* (rinconforero.mforos.com/.../11421423-los-ban...)[6]. Relativ mai rar, în interiorul unor grupuri prepoziționale cu valoare argumentală regizate de vb. *extrañarse*, apare şi prep. ***para***, care se asociază mai ales cu pron. neg. *nada*, dar şi cu unele substantive cu sens cuantificator: *Mi profe les dijo que me iban a ver sin pelo y ellos no se extrañaron **para nada*** (aladina.org/heroe/alejandro-garcia-delgado/).

[6] Vezi, prin comparație, un eventual enunț precum *Nos extrañamos **ante las cámaras/el televisor***, unde *ante* marchează – cel mai adesea – un grup prepozițional cu valoare adverbială de loc (vezi şi *infra*, discuția consacrată unor structuri similare din română).

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

Pornind de la contextele consemnate, constatăm, pe de o parte, similitudini de construcție între *a(l)*, *de* şi *por* (asocierea, deşi în grade diferite, cu infinitivul [substantivizat]), pe de altă parte, diferențierea față de celelalte trei prepoziții discutate (cf. *ante*, *con* şi *para*), care nu satisfac acest context cu infinitivul.

2.2. Şi în română prepoziția ***de*** este prepoziția fundamentală cu care se construieşte obiectul prepozițional; spre deosebire însă de contextele similare consemnate pentru sp. *extrañarse*, se pare că enunțurile în care obiectul prepozițional al vb. *a se mira* reprezintă morfologic un substantiv/pronume [+animat, +personal] sunt relativ mai bine atestate (ex.: *Înainte de '89 ne-am mirat noi* ***de occidentali*** – adevarul.ro › Oraşul tău › Timişoara; *Mă rog*, ***de Blaga*** *nu ne-am fi mirat* – www.crisana.ro/.../trupetii-generalului-izmana-si-capcaunul-chior-15272... ş.a.). Într-un plan de adâncime, structurilor în care grupul prepozițional este marcat prin prep. ***la*** le-ar putea fi atribuită, în funcție de context, fie valoare argumentală (de obiect prepozițional), fie adjuncțială (de circumstanțial de timp). Ne referim la o serie de structuri în interiorul cărora nominalul reprezintă un infinitiv lung (cf. *la vederea, la aflarea*) sau un derivat regresiv postverbal (cf. *la auzul*). În astfel de situații, testul *expansiunii* respectivei părți de propoziție este susceptibil de a aduce unele argumente în acest sens, în această ordine de idei, de pildă, enunțul *Lumea tot s-a mirat* ***la auzul*** *ştirii* (https://noizz.ro/stuff/ce-spunem-de-fapt-atunci-cand-vorbim-despre.../erpsksp) putând fi echivalat atât prin a) *Lumea tot s-a mirat* ***când*** *a auzit ştirea*, cât şi prin b) *Lumea tot s-a mirat* ***să*** *audă ştirea.* Uneori, în registre mai puțin îngrijite ale limbii, în speță la nivel colocvial, ***la*** este selectat (abuziv) în locul prep. *de* (ex.: *Eu şi Criss ne-am mirat* ***la ea*** [*o fată*, n.n.] *vreo 5 minute* – https://www.wattpad.com/114358912-eu-cristina-si-o-fata-ciudata-cine-e...). În enunțul reprodus, nu este exclus ca tiparul respectiv să reprezinte o „contragere" din structura mai complexă, în limitele căreia recurgerea la prep. *la* este pe deplin justificată, şi anume: *Ne-am uitat* ***la*** *ea şi ne-am mirat* → *Ne-am mirat* ***la*** *ea*. Tiparul a fost consemnat de noi cu o frecvență deosebită în cazul altor verbe psihologice de mirare, bunăoară în cazul verbului *a se minuna*, pentru care nu am exclus (v. Teleoacă, *Verbele de mirare*) nici o posibilă influență franceză, mai exact un calc sintactic după fr. *s'émerveiller*, construit, într-o serie de contexte, cu prep. *à*, urmată de un substantiv.

Enunțurile – nu foarte bine reprezentate – în care ***înaintea*** sau ***în fața*** constituie mărci ale grupului prepozițional corespund contextelor din spaniolă cu prep./loc. prep. *ante* şi *frente a*. Şi de această dată se impune disocierea între situațiile în care: a) numele din grupul prepozițional este *abstract* (argument în favoarea unei poziții argumentale): *N-are rost să mă mir*, *prosteşte*, ***în fața talentului*** *imens al celor trei protagonişti* (agenda.liternet.ro/articol/.../Povesti-de-altadata-Take-Ianke-si-Cadar.html); b) numele din grupul prepozițional este *concret*, însă eventuala substituție cu *de* (a prepoziției *înaintea*, respectiv a locuțiunii prepoziționale *în fața*) este una firească, nesoldându-se cu modificarea conținutului mesajului respectiv, nici cu generarea unui enunț bizar: *M-am mirat şi*

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

eu ***în fața unui tablou*** *cel puțin identic*; [...] *tablou care m-a impresionat prin simplitatea lui* (https://azicitesc.com/mostenitorii-william-golding/); c) numele din grupul prepozițional este *concret*, iar substituirea prep. *înaintea*, respectiv a loc. prep. *în fața* prin *de* nu se poate face decât în condițiile generării unor enunțuri (cel puțin la prima vedere) mai puțin fireşti, care implică actualizarea unui conținut semantic particular. În această ordine de idei, de pildă, un enunț ca *Ne mirăm* ***în fața televizorului/televizoarelor*** este susceptibil, cel mai adesea, de a fi decodat prin interpretarea grupului prepozițional drept circumstanțial de loc (cf. *Ne mirăm* [***stând***] *în fața televizorului*) şi, doar în situații cu totul speciale (când contextul mai amplu permite şi chiar impune o astfel de interpretare), drept obiect prepozițional. În astfel de cazuri, subtextul poate implica, fie ideea unui televizor performant tehnologic (astfel încât *Ne mirăm* ***în fața*** *televizorului*/***de*** *televizor* este echivalabil prin *Ne mirăm/Suntem plăcut surprinşi* ***de tehnologia remarcabilă****...*), fie experimentarea surprinderii prilejuite de un anumit conținut, cu alte cuvinte *Ne mirăm* ***în fața*** *televizorului*, adică *Ne mirăm* ***de cele văzute sau/şi auzite la televizor***)]. Grupurile prepoziționale cu ***pentru*** (corespunzând structurilor cu *por* din spaniolă) apar izolat în contexte poetice: *Şi ne-am mirat* ***pentru tot****/ce palpită şi-i viu* (lucianstrochi.ro/2016/07/25/evolutie-lucansa/).

Rezultă, pe baza contextelor consemnate, pe de o parte, posibilitatea utilizării unor prepoziții/locuțiuni prepoziționale în raport de *variație literară liberă* (cf. *Ne-am mirat* ***în fața*** *talentului protagoniştilor*, dar şi *Ne-am mirat* ***de*** *talentul protagoniştilor*), pe de altă parte, circumscrierea unor prepoziții față de registre stilistice distincte (cf., de pildă, [lit., standard] *Ne-am mirat* ***de*** *occidentali/****de*** *ea* vs [colocv.] ?*Ne-am mirat* ***la*** *occidentali/****la*** *ea*) sau față de tipare (strict) specifice (cf., de ex., *Ne-am mirat* ***la*** *vederea ei/****la*** *auzul* (*aflarea*) *veştii* // **Ne-am mirat* ***de*** *vederea ei*/***de*** *auzul*/*aflarea veştii*).

2.3. Fr. *s'étonner* guvernează obiecte prepoziționale introduse prin diverse prepoziții, dintre care unele prezintă şi un grad semnificativ de frecvență în limba actuală (v., în special, prepozițiile *de* şi *devant*, respectiv loc. prep. *face à*). Alte prepoziții apar mai rar în componența obiectului prepozițional regizat de *s'étonner* (cf. *à* [+ infinitiv] şi *sur*) şi chiar izolat (cf. prep. *pour*), alte tipare fiind specifice îndeosebi limbii vechi (v., în acest sens, vb. *s'étonner* + prep. *à* + substantiv, tipar conservat [şi] prin limba textului biblic actual). Prin comparație cu situația consemnată pentru vb. *se consterner* (v. Teleoacă, *Verbele de mirare*), putem admite pentru fr. *s'étonner* nu numai o varietate şi o frecvență superioare ale tiparelor prepoziționale regizate de acest verb de mirare, ci inclusiv disponibilități combinatorii mai puțin restrictive (v., în acest sens, asocierea inclusiv cu substantive/pronume prezentând marca [+personal]).

Devant este deosebit de bine reprezentat, deşi această prepoziție se asociază – spre deosebire de prepozițiile *de* şi *à* – exclusiv cu (pro)nume (nu şi cu verbe): *Nous nous étonnons* ***devant le vol*** *gracieux des oiseaux* (billetgratuit.blogspot.com/.../ brexit-et-philosop...); *Nous nous étonnons* ***devant Dieu*** (reformaction.ch/fr/

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

participation/) ş.a. Similar prepoziției corespunzătoare din spaniolă, fr. ***de*** se asociază deosebit de frecvent nu doar cu nominale (substantive şi pronume) inanimate şi (mult mai rar) animate [+personal], ci şi cu verbe la infinitiv: *Nous nous étonnons* ***de*** *leur* ***mode*** *de vie* (www.beeci-project.com/#!Les-cyclistes-à...); *Nous nous étonnons* ***de n'être pas concernés*** *par ce dispositif* (www.cafepedagogique.net › L'expresso) ş.a. Tiparele în care *s'étonner* guvernează un infinitiv sunt calificate în unele dintre sursele lexicografice ale acestei limbi drept mai puțin îngrijite, acestea caracterizând îndeosebi registrul familiar al francezei (v., de pildă, TLFi). Observația formulată este valabilă, însă cu referire la o etapă mai veche din evoluția francezei (prima jumătate a secolului trecut), precum şi prin raportarea acestui tipar la tiparul corespunzător (cvasisinonim) cu subjonctivul, tipar specific unui registru stilistic înalt. Altfel, considerând contextele excerptate din pagini de limbă franceză actuală, am putea spune că tiparul cu infinitivul (precedat de prep. *de*) este utilizat astăzi frecvent, nu numai în contexte familiare, ci şi în contexte ce pot fi calificate drept elevate, în condițiile în care, desigur, tiparul cu subjonctivul se circumscrie în primul rând unui registru elevat. Deşi, comparativ cu sp. *a/al*, prep. fr. ***à*** apare în structuri relativ mai variate (atât cu nominale, cât şi cu verbe la infinitiv), aceasta nu cunoaşte în franceza actuală, în niciunul dintre contextele în care este ocurentă, o frecvență propriu-zisă, apariția acestui tipar în limba actuală putând fi calificată drept rară (/izolată) sau specifică îndeosebi unei etape mai vechi din evoluția francezei. Astfel – aşa cum reiese şi din sursele lexicografice ale francezei (v., de pildă, GRL), tiparul '*s'étonner* + *à* + substantiv' este mai degrabă unul livresc, caracterizând astăzi cu precădere nivelul foarte elevat şi literar al francezei. Această circumscriere stilistică este susținută inclusiv de rezultatele cercetării noastre, în conformitate cu care *à* se asociază, de pildă, cu un substantiv, în limitele unui grup prepozițional (sintactic, un obiect prepozițional regizat de vb. *s'étonner*), mai ales în contexte circumscrise unei etape mai vechi a limbii franceze; astfel de tipare s-au conservat uneori (inclusiv) prin limba textului bisericesc modern, în speță textul biblic (ex.: *Tous leurs auditeurs* ***s'étonnèrent au*** *rapport des bergers* – meynen.homily-service.net/an2006/bfmatdei.htm). Nici enunțurile în care *à* precedă un verb la infinitiv nu sunt mai bine reprezentate (ex.: *Parfois je m'étonne* ***à travailler*** *autant* – https://twitter.com/ohsayhanne/.../650800173380149...), acestea fiind circumscrise de regulă unor texte cu pronunțat caracter colocvial. În schimb, locuțiunea prepozițională ***face à*** este relativ bine atestată, deşi mai puțin frecventă în comparație cu sinonimul *devant*, ambele asociindu-se doar izolat şi cu substantive/pronume animate/personale: *Ils s'étonnent* ***face à*** *mes* ***compétences*** (www.madmoizelle.com › Etudes, jobs & métier); *Ensemble, ils vont et viennent comme bon leur semble, s'étonnent* ***face au monde*** *qui les entoure* (https://zonevideo.telequebec.tv/a-z/325/toc-toc-toc). Mai rar am consemnat obiecte prepoziționale construite cu prep. ***sur*** şi numai izolat cu prep. ***pour***, în tipare în care persistă o anumită nuanță relațională, respectiv cauzală: *Ils s'étonnent toujours* ***sur la présence*** *de volets aux*

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

fenêtres (www.sudouest.fr › Charente Maritime › Marennes); *Personne ne s'etonne* ***pour un nick*** *fury black* (www.allocine.fr/.../fichearticle_gen_carticle=18). Un tipar aparte, specific francezei, este acela în care obiectul prepoziţional este evocat prin pronume adverbiale, în speţă prin pron. ***en***, din această perspectivă fiind vorba despre false tipare absolute/nonsaturate. Contextele în care este ocurent pron. *en* sunt bine reprezentate, corespunzând enunţurilor „detaliate" ce includ un grup prepoziţional cu prep. *de* (/*devant*): *L'alarme se répand dans la société, et il y a des gens qui s'****en*** *étonnent* (https://fr.wikisource.org. › wiki). Nu am găsit contexte similare cu pronumele adverbial *y*, aspect care nu surprinde având în vedere faptul că tiparul cu prep. *à* este (mult) mai puţin frecvent în limba franceză (actuală), în comparaţie cu tiparul cu prepoziţiile *de* şi *devant*.

Aşa cum se poate constata pe baza contextelor prezentate, dacă uneori între două/mai multe prepoziţii/locuţiuni prepoziţionale se pot stabili raporturi de *variaţie literară liberă*, diferenţele fiind identificabile, eventual, în plan pragma-discursiv (cf. de pildă, *Je m'étonne* ***devant*** *toi*/***devant*** *tes résultats*, dar şi *Je m'étonne* ***de*** *toi*/***de*** *tes résultats*), alteori putem admite existenţa unor contexte diagnostice *strict specifice* unei prepoziţii sau alteia. În această ordine de idei, de pildă, cu infinitivul se va putea construi prep. *de*, nu şi *devant*, nici *face à* şi nici *sur* sau *pour*. În schimb, aşa cum am constatat, în registrul mai puţin elevat, infinitivul se asociază cu prep. *à*, în acest context putându-se admite un anume raport de *variaţie liberă* între cele două tipare: 'à + infinitiv', respectiv 'de + infinitiv'. Însă, dacă tiparul cu *de* este deosebit de frecvent în franceza actuală, deşi nu aparţine în exclusivitate registrului elevat, tiparul cu *à* este nu doar specific unui registru mai puţin îngrijit, ci şi foarte slab atestat. De fapt, structurile cu *de* (+ substantiv, dar şi + verb) ocupă o poziţie forte în franceza actuală, spre deosebire de cele cu prep. *à*, situate undeva la periferie.

3. CONCLUZII

În toate cele trei limbi romanice considerate, prep. *de* reprezintă prepoziţia principală selectată într-un grup prepoziţional guvernat de verbele desemnând conceptul 'a se mira'. Deşi pentru toate cele trei verbe psihologice de mirare putem admite *disponibilităţi combinatorii restrânse*, totuşi, acestea sunt mai puţin limitate în cazul verbelor din română şi franceză, având în vedere *selectarea mai puţin restrictivă – în limitele grupului prepoziţional – inclusiv a substantivelor marcate* [+*personal*]. În aceeaşi ordine de idei, unitatea în context romanic este relevată de o *recţiune relativ laxă*, fiecare dintre lexemele verbale considerate regizând (şi nu doar în registrul colocvial) grupuri prepoziţionale diverse, rezultate prin selectarea succesivă, în interiorul grupului respectiv, a mai multor prepoziţii/locuţiuni prepoziţionale. Afirmaţia este valabilă îndeosebi pentru sp. *extrañarse*, pentru care se poate admite o diversitate superioară la acest nivel, precum şi o frecvenţă

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

notabilă a structurilor respective (v., în acest sens, grupurile prepoziționale cu *de*, *a* [/*al*], *con*, *por*, *para* şi *ante*). Franceza ocupă o poziție intermediară, în condițiile în care numărul prepozițiilor care intră frecvent în alcătuirea grupului prepozițional guvernat de fr. *s'étonner* este superior numărului prepozițiilor selectate de rom. *a se mira*, dar este inferior prin comparație cu situația consemnată pentru sp. *extrañarse*. Aspectul este susceptibil de a fi explicat în relație nu cu poziția celor trei lexeme verbale în sistemul fiecăreia dintre limbile în discuție, ci cu o anumită *tendință către dezvoltarea unei recțiuni mai rigide vs mai laxe*. Pentru toate cele trei verbe am consemnat, pe de o parte, situații de *variație* (*literară*) *liberă*, pe de altă parte, o serie de cazuri ilustrative pentru satisfacerea unor „contexte diagnostice specifice". Alte particularități caracterizând în exclusivitate sau într-un mod specific unul dintre verbele de mirare considerate se cuvin a fi înțelese din perspectiva *sistemului* limbii respective (v., de ex., individualizarea francezei prin valorificarea pronumelui adverbial *en* sau a spaniolei prin tiparul '*al* + infinitiv').

BIBLIOGRAFIE

Bresnan, Joan, 2001, *Lexical-Functional Syntax*, Blackwell: Malden-Oxford.

Brunot, Ferdinand, C. Bruneau, 1956, *Précis de grammaire historique de la langue française*, Paris, Masson.

Candalija Reina, José Antonio, 2006, *Preposiciones vacías del español*: *complemento de régimen preposicional*, vol. I, Alicante, Universidad de Alicante.

Danlos, Laurence, 2006, „Verbes causatifs, discours causaux et coréférence événementielle", *Revue des linguistes de l'Université Paris Ouest Nanterre La Défense*, 54, p. 233–246.

Fodor, J., 1970, "Three reasons for Not Deriving *kill* from *cause to die*", *Linguistic Inquiry* [The MIT Press], vol. 1, nr. 4, p. 429–438.

Melis, L., 2003, *La préposition en français*, Paris/Gap, Ophrys [L'essentiel français].

Teleoacă, Dana-Luminița, 2017, „Desemnarea conceptului 'a (se) mira' în română, franceză şi spaniolă. Similitudini vs divergențe la nivel structural şi semantic", în Bogdan Oprea, Helga, Victoria Grigore, Rodica Zafiu (ed.), *Actele celui de al şaisprezecelea Colocviu internațional al Departamentului de Lingvistică: Lingvistică românească, lingvistică romanică,* Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, p. 407–414.

Teleoacă, Dana-Luminița, *Verbele psihologice de mirare. O abordare sintactico-semantico-pragmatică din perspectiva gramaticii cognitive în context romanic* (*română, franceză şi spaniolă*) [în curs de elaborare] (*Verbele de mirare*).

Trujillo, R., 1971, „Notas para un estudio de las preposiciones de la lengua española", *Boletín del Instituto Caro y Cuervo*, XXVI, p. 234–279.

Vanhoe, Henk, 2001–2002, *Aspectos de la sintaxis de los verbos psicológicos en español. Un análisis léxico funcional*, Universiteit Gent, https://biblio.ugent.be/publication/522102/file/1873685.pdf.

SIGLE

DCELC 1954 [II]: Joan Corominas, *Diccionario crítico etimológico de la lengua castellana*, Volumen II (CH–K). Madrid, Editorial Gredos.

DRAE: *Diccionario de la Real Academia Española*, la 22.ª edición, Madrid, Espasa Calpe, 2001, edición electrónica. www.rae.es/recursos/diccionarios/drae.

GALR 2008 [II]: Valeria Guțu-Romalo (coord.), *Gramatica limbii române. Tiraj nou revizuit*, vol. II, *Enunțul*. Bucureşti, Editura Academiei Române.

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)

GRL: *Grand Robert en ligne*. www.01net.com › Services en Ligne › Réseaux sociaux / vie pratique › Utilitaires.
TLFi: *Trésor de la langue française informatisé*, Analyse et traitement informatique de la langue française – Centre National de Ressources Textuelles et Lexicales [CNRTL] – Université Nancy, CNRS Éditions. atilf.atilf.fr/tlf.htm.

GROUPES PRÉPOSITIONNELS SPÉCIFIQUES DE L'AIRE ROMANE. SUR L'OBJET PRÉPOSITIONNEL DES VERBES PSYCHOLOGIQUES QUI EXPRIMENT 'L'ÉTONNEMENT' EN ROUMAIN, EN FRANÇAIS ET EN ESPAGNOL

Résumé

Nous avons considéré dans notre étude la structure réfléchie de chacun des verbes psychologiques qui expriment ʻl'étonnement' dans les trois langues romanes, à savoir le roum. *a se mira*, le fr. *s'étonner* et l'esp. *extrañarse*. Ce sont des lexèmes verbaux dont nous avons examiné le comportement discursif à travers des énoncés enregistrés en ligne. En conformité avec les résultats de notre recherche, la préposition *de* est celle qui est sélectionnée de façon préférentielle à l'intérieur d'un groupe prépositionnel régi par les verbes désignant le concept de ʻs'étonner'. L'unité linguistique de l'aire romane est relevée, d'une part, par des *disponibilités combinatoires restreintes* (bien que celles-ci soient moins limitées pour les verbes du roumain et du français) et, d'autre part, par *une rection moins rigide* : chacun des lexèmes verbaux considérés régit (au niveau du registre familier et non seulement) des groupes prépositionnels divers, qui constituent l'expression de la sélection successive de plusieurs prépositions ou locutions prépositionnelles dans le cadre fermé d'un groupe (c'est là une assertion valable notamment pour l'esp. *extrañarse*, tandis que c'est aux antipodes de ce schéma que se situe le roumain par son verbe *a se mira*).

BDD-A30854 © 2019 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 16:56:25 UTC)